

УДК 336.71

ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Костяк В.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті досліджено сутність формування та реалізації депозитної політики комерційних банків. Проаналізовано динаміку та структуру депозитних операцій банків України. Визначено економічну сутність депозитної політики у сучасних економічних умовах як для банків, так і для основної групи споживачів цих банківських продуктів – населення. Розглянуто депозитні продукти декількох найбільш надійних банків України. Запропоновано заходи щодо удосконалення депозитної політики банків.

Ключові слова: політика банку, депозитна політика, залучення грошових ресурсів, процентна ставка, депозитний портфель, вклад, депозитні продукти, надійність банку.

Постановка проблеми. Сьогодні, у час існування дефіциту дешевих кредитних ресурсів та зниження обсягів кредитування міжнародними банками особливе місце займає боротьба між банками за залучення коштів фізичних та юридичних осіб. Щоб отримати першість у цій конкурентній боротьбі, банки повинні впроваджувати нові види банківських послуг, розвивати нові методи обслуговування клієнтів.

Для розвитку економіки в умовах дестабілізації, девальвації гривні, зниження інвестиційної активності, важливе значення має аналіз формування та функціонування ресурсів банківських установ. Тому важливу роль у забезпеченні стабільного та ефективного функціонування банків відіграє формування науково обґрунтованої політики банку, головною складовою частиною якої є депозитна політика.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика депозитної політики банків досліджується економістами багатьох країн. Серед них такі зарубіжні економісти, як: П. Роуз, Л. Местер, А. Берер, Г. Айленбергер. Проблемами управління зобов'язаннями банку та управління банківським капіталом присвячені праці Р. Еллер.

В економічній літературі відомі також роботи вітчизняних вчених, які досліджують теоретичні, методологічні та практичні аспекти удосконалення

депозитної політики банків. В статті опрацьовано дослідження Н. Аванесової, Ю. Арестової, О. Данилишин, В. Ілляш, Р. Коцовської, О. Павлишин, М. Савлука, О. Сич, Л. Хміль, Н. Чаленко [1-5].

Дострокове повернення депозитів населення, ціноутворення депозитних ресурсів висвітлює у своїх працях М. Волошин.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість праць з вказаної теми, неефективною є депозитна політика українських банків, яка не дозволяє їм в повній мірі виконувати свої функції.

Мета статті. Мета даної статті полягає в порівняльному аналізі діяльності українських банків щодо формування та реалізації депозитної політики.

Вклад основного матеріалу. Важливим інструментом формування ресурсної бази є депозитна політика банку. Звідси випливає, що депозитна політика банку – це стратегія і тактика банку щодо залучення грошових коштів вкладників та інших кредиторів і визначення найефективнішої комбінації її джерел. Мета депозитної політики полягає в досягненні максимального прибутку за всебічного задоволення потреб клієнтів у депозитних послугах. Для отримання прибутку банки використовують залучені кошти юридичних і фізичних осіб для здійснення кредитних та ін-

Таблиця 1

Депозитний портфель банків України за 2013-2017 роки

Період	2013	2014	2015	2016	Січень 2017
Залишки коштів на кінець періоду, млн. грн.					
Всього	669974	675093	716728	793475	780075
Динаміка депозитного портфелю (власники)					
Домогосподарства	441951	418135	410895	444676	437689
Зміна у річному обчисленні, %	19,7	-5,4	-1,7	8,2	-1,6
Юридичні особи	228023	256958	305832	348799	342386
Зміна у річному обчисленні, %	12,3	12,7	19,0	14,1	-1,8
Динаміка депозитного портфелю (валюта)					
У національній валюті	421754	365454	391911	426418	420043
Зміна у річному обчисленні, %	31,7	-13,3	7,2	8,8	-1,5
В іноземній валюті	248220	309638	324817	367056	360033
Зміна у річному обчисленні, %	-1,5	24,7	4,9	13,0	-1,9
Динаміка депозитного портфелю (строковість)					
Поточні	205565	250153	305383	364547	351251
Зміна у річному обчисленні, %	10,9	21,7	22,1	19,4	-3,7
Строкові	464409	424940	411345	428928	428824
Зміна у річному обчисленні, %	20,0	-8,5	-3,2	4,3	-0,02

Джерело: розроблено автором за даними [7]

вестиційних операцій за більш високі процентні ставки [4].

Депозитна політика комерційного банку ґрунтується на дослідженні досягнутого рівня розвитку депозитних відносин банку з клієнтами і націлена на їх вдосконалення та розвиток. Комерційному банку важливо розробляти депозитну політику насамперед тому, що це дає можливість регулювати, управляти, раціонально організувати взаємини між банком і його клієнтами щодо зворотного руху коштів. У процесі розробки депозитної політики комерційного банку слід враховувати рівень розвитку суспільства, банківської системи держави і конкретного банку [1].

На підставі даних офіційного сайту Національного банку України здійснено аналіз динаміки та структури депозитних портфелів банків України за період з 2013 по 2017 роки, що відображено у табл. 1.

За даними НБУ, оприлюдненими в повідомленні «Основні тенденції грошово-кредитного ринку України», загальний обсяг депозитів в Україні на 01.01.2017 р. становив 780075 млн. грн., що на 50116 млн. грн. більше від аналогічного показника на 01.01.2016 р., з них: депозити фізичних осіб: 437 689 млн. грн. (56,1%); депозити юр. осіб: 342386 млн. грн. (43,0%).

В Україні переважають строкові депозити, що складають 428824 млн. грн. (55%), тоді як поточні депозити становлять 351251 млн. грн. (45%). Протягом 2014-2015 років частка строкових депозитів зменшувалась, що було викликано нестабільністю та збільшенням темпів інфляції, але за 2016 р збільшилась на 4,3%, порівняно з показником попереднього року, а поточних зросла за 2013-2016 рр., через спад довіри до банків.

Станом на 1.01.2017 р. валютна структура загального депозитного портфелю України на 54% (420043 млн. грн.) складалась з гривневих вкладів, а 46% (360033 млн. грн.) становили вклади в іноземній валюті. У останні роки зберігається тенденція до збільшення обсягу депозитів в іноземній валюті, порівняно з динамікою збільшення гривневих депозитів.

Депозитний ринок переживає повільне відродження після падіння, викликаного військово-політичною невизначеністю та девальвацією національної валюти.

Для того, щоб отримати уявлення про вибір банків, яким фізичні та юридичні особи надають перевагу у зберіганні депозитів, доцільно буде розглянути наступні таблиці: депозити фізичних осіб у банках України (таблиця 2), депозити від юридичних осіб в банках України (таблиця 3).

Таблиця 2

Депозити фізичних осіб у банках України на 1 січня 2017 року, грн.

№	БАНК	Депозити фіз. осіб	Депозити фіз. осіб до запитання
1	ПРИВАТБАНК	151 039 802	30 446 809
2	ОЩАДБАНК	69 147 979	17 531 267
3	Укрексімбанк	24 456 598	6 849 972
4	Райффайзен Банк Аваль	17 054 869	10 358 632
5	УКРСОЦБАНК	16 154 423	3 850 479
6	АЛЬФА-БАНК	15 491 390	2 429 945
7	ПУМБ	14 713 185	3 454 748
8	УКРГАЗБАНК	13 558 053	3 347 815
9	УкрСиббанк	11 498 880	9 100 015
10	СБЕРБАНК РФ	11 416 645	2 732 712
11	ОТП БАНК	9 338 632	5 752 213
12	Південний	6 572 036	2 160 997

Джерело: розроблено автором за даними [10]

Лідерами ринку депозитів фізичних осіб на 1 січня 2017 року були великі системні банки ПАТ КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк», АТ «Укрексімбанк», АТ «Райффайзен банк Аваль».

Депозитні зобов'язання банків знизилися на 18,2 млрд. грн. (-1,6%) до 1,13 трлн. грн., в той час як капітал українських банків зріс на 20,1 млрд. грн. (+19,4%) до 123,78 млрд. грн.

На таку розстановку основний вплив мали останні 6 місяців, протягом яких банківський сектор відходив від наслідків, викликаних вола-

тильністю ринків. Свідченням тому є осінні тенденції зниження ставок депозитів і збільшення обсягів вкладів у гривні.

Перевагу вкладників протягом минулого року віддавалася розміщення коштів на депозитах короткострокового характеру, терміном на 3 місяці. Також попитом користувалися вклади з вільним доступом. А вже за результатами жовтня – листопада спостерігалася позитивна динаміка приросту показників більш тривалих вкладів, терміном, що перевищує 6 місяців.

Основними причинами, що пояснюють відновлення припливу депозитів, фахівці вважають стабілізацію курсу, зниження інфляції, а також зняття обмежувальних рамок по валютних внесках.

Таблиця 3
Депозити юридичних осіб в банках України на 1 січня 2017 року, грн.

№	БАНК	Депозити юр. осіб	Депозити юр. осіб до запитання
1	ОЩАДБАНК	75 271 271	59 164 636
2	Укресімбанк	59 314 131	48 889 835
3	УКРГАЗБАНК	32 622 913	18 793 886
4	ПРИВАТБАНК	29 906 075	15 160 536
5	Райффайзен Банк Аваль	26 674 444	23 161 525
6	УкрСиббанк	24 925 224	20 337 399
7	КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК	19 044 805	10 843 968
8	ПУМБ	18 472 333	12 966 857
9	СІТІБАНК	16 753 141	16 080 383
10	АЛЬФА-БАНК	13 661 716	6 303 729
11	ОТП БАНК	12 463 792	10 213 805
12	УКРСОЦБАНК	10 621 827	8 004 271

Джерело: розроблено автором за даними [10]

Банками-лідерами за обсягом залучених депозитів юридичних осіб є: АТ «Ощадбанк», АТ «Укресімбанк», АБ «УКРГАЗБАНК», АТ «Райффайзен банк Аваль».

Надійність депозиту залежить від надійності самої банківської установи, до якої звертається клієнт. Тому нижче подано рейтинг надійності банків на березень 2017 року.

Важливу роль відіграє фактор власника з точки зору поповнення капіталу і ліквідних ресурсів, що є основою стійкості в стресових умовах. Жоден банк, який належить державі або міжнародним фінансовим холдингам, не був визнаний неплатоспроможним.

Основними критеріями системної важливості є загальний розмір активів, зобов'язань, системні взаємозв'язки в банківській системі і обсяг кредитування найважливіших секторів економіки.

ТОП-рейтинг українських та іноземних банків: березень 2017 року:

1. Креді Агріколь Банк (Credit Agricole, Франція)
2. Райффайзен банк Аваль (Raiffeisen Bank, Австрія)
3. Ощадбанк (державний)
4. Кредобанк (PKO Bank Polska, Польща)
5. УкрСиббанк (BNP Paribas Group, Франція)
6. Сітібанк Україна (Citigroup, США)
7. ПроКредит Банк (ProCredit Bank, Німеччина)
8. Укргазбанк (державний)
9. Укресімбанк (державний)

10. ОТП Банк (OTP Bank, Угорщина)
11. Укрсоцбанк (ABN Holdings, Люксембург, РФ)
12. Альфа-Банк (ABN Holdings, Люксембург, РФ)
13. Правекс-банк (Intesa Sanpaolo, Італія)
14. ІНГ Банк Україна (ING Groep, Нідерланди)
15. ПУМБ (СКМ Фінанс) [5].

Ефективна депозитна діяльність банку на ринку фінансових послуг має максимально задовольнити потреби клієнтів. Тому в табл. 4 розглянуто депозити для фізичних осіб таких банків-лідерів іноземних банківських груп, як: Райффайзен банк Аваль, УкрСиббанк, Креді Агріколь Банк.

Отже, для комерційного банку найбільш привабливими є строкові депозити, що є найбільш стабільною частиною залучених ресурсів, вони дозволяють здійснювати кредитування на більш тривалі строки і відповідно під більш високий процент.

Найбільші відсотки за депозитами у гривні пропонує АТ «Райффайзен банк Аваль» (13,00%). Проте банк, який приймає на депозит найменшу суму вкладу (100 грн.) – ПАТ «Креді Агріколь Банк».

Пріоритетними шляхами удосконалення ефективності депозитної політики банку є:

- розробка простих і зрозумілих споживачу депозитних продуктів, які б не потребували значних витрат з боку банку; врахування інтересів певного сегмента споживачів, на який орієнтується банківська установа;
- забезпечення фінансової стійкості та надійності банку;
- ретельне та постійне вивчення інтересів і запитів вкладників – юридичних та фізичних осіб, надання найзручніших форм депозитного обслуговування;
- запровадження новітніх організаційних форм ведення депозитних рахунків населення; активніше використання можливостей з комплексного обслуговування клієнтури, тобто необхідність надання індивідуальним вкладникам додаткових послуг, які супроводжують взаємини із банком у процесі традиційного депозитного обслуговування;
- формування банками адекватної процентної політики, спрямованої на залучення та стійке утримання коштів населення на депозитних рахунках;
- поліпшення якості обслуговування клієнтів: розширення спектра депозитних послуг; комплексне обслуговування; додаткові види послуг закладами; розширення філіальної мережі [3].

Як перспективний напрям удосконалення депозитних операцій можна розглядати розширення кола депозитних рахунків клієнтів з різноманітним режимом функціонування, що надаватиме вкладникам банку додаткові можливості щодо використання своїх коштів із прийнятним рівнем доходів [2].

Висновки і пропозиції. Отже, ефективна реалізація депозитної політики вкрай важлива для банківських установ, оскільки сприяє вдосконаленню банківської діяльності в процесі залучення грошових коштів та збереженню їх конкурентних переваг.

З огляду на економічну, політичну, соціальну ситуацію, кожен банк самостійно визначає свою власну депозитну політику. Основна

Таблиця 4

Характеристика депозитних продуктів банків для привітних осіб

Депозити приватним особам						
Райффайзен Банк Аваль						
№	Назва вкладу	Мінімальна сума вкладу	Термін вкладу	Процентна ставка вкладу	Валюта вкладу	Можливість сплати відсотків
1	Вклад «Класичний»	2000 грн. / 500 дол. США.	31 день, 2,3 місяці, 6 місяців, 367 днів	7,05-10,90% в грн. / 0,01-0,15% в дол.	гривня, долари США	наприкінці строку вкладу
2	Вклад «Ощадний»	500 грн. / 100 дол. США.	3,6 місяців, 367 днів.	8,15-9,90% в грн. / 0,01%	гривня, долари США	щомісячна сплата або капіталізація
3	Вклад «Бонус»	2 тис. грн.	1 місяць + п'ять обов'язкових пролонгацій	7,00-13,00%, зростає щомісяця	гривня (UAH)	щомісячна сплата процентів або капіталізація
4	Вклад на вимогу «Універсальний»	100 грн / 20 дол.США	безстроковий	0%; 10%	гривня, долари США	Часткове зняття коштів
УкрСиббанк						
1	«Євросейф»	100 грн / 20 дол. США / 20 євро	безстроковий	5% в грн. / 0,01% в дол.	гривня, долари США, євро	Щомісячна капіталізація
2	Депозит (вклад) «Надійний статок»	1000 грн.	2, 3, 6, 9, 12, 18 та 24 місяці	1,7-7,5%	гривня (UAH)	щомісячно готівкою
3	Депозит (вклад) «Гарантований капітал»	1000 грн.	1, 2, 3, 6, 9, 12, 18 та 24 місяці	1,5-8%	гривня (UAH)	наприкінці терміну дії договору
4	Депозит (вклад) «Щасливий вік»	100 грн	3, 6, 9, 12, 18 та 24 місяці	5,85-7,75%	гривня (UAH)	Щомісячна виплата відсотків
Креді Агріколь Банк						
1	Депозит «Строковий»	2 000 гривень / 400 доларів США / 400 євро	від 1-го до 18-ти місяців	7.00-11.00% в грн. / 0.01% в \$ i €	гривня, долар США, євро	наприкінці строку вкладу
2	Депозит «Накопичувальний»	500 грн. / 100 дол. США / 100 Євро	від 6-ти до 18-ти місяців	10.50% в грн; / 0.01% в \$ i €	гривня, долар США, євро	наприкінці строку вкладу
3	Депозит «Щомісячний дохід»	1000 грн / 100 дол. США / 100 Євро	від 6-ти до 18-ти місяців	10.00% в грн. / 0.01% в \$ i €	гривня, долар США, євро	щомісячно
4	Депозит «Ощадний»	100 грн. / 20 доларів США / 20 євро	безстроковий	7.50-8.00% в грн. / 0.01% в \$ i €	гривня, долар США, євро	щомісячна капіталізація

Джерело: розроблено автором за даними [6, 8, 9]

мета депозитної політики полягає в залученні великого обсягу депозитних ресурсів за нижчою ціною. Тому з метою удосконалення депозитної політики та підвищення довіри до банківської системи необхідно:

- стабілізувати та поліпшити економічну й політичну ситуацію в країні;
- використовувати можливості держави щодо рекапіталізації проблемних банків;
- підсилити зберігання заощаджень;

• підвищувати якість обслуговування клієнтів і виходити на ринок з новими депозитними продуктами;

- в умовах інфляції необхідна індексація коштів;
- вводити санкції до банків, які здійснюють неповернення депозитів та затримку клієнтських платежів;
- застосовувати нові маркетингові заходи у формуванні депозитної політики банків тощо.

Список літератури:

1. Аванесова Н.Е., Арестова Ю.О. «Депозитна політика комерційного банку: теоретико-методологічні засади». Глобальні та національні проблеми економіки Випуск 8, 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/192.pdf>
2. Дмитрієва О.А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку / Дмитрієва О.А. // Фінанси України. – 2008.
3. Ілляш В.Ю., Чаленко Н.В. Депозитна політика комерційного банку та інструменти її реалізації. Економіка. Управління. Інновації. Випуск № 1(11), 2014.
4. Коцовська Р.Р., Павлишин О.П., Хміль Л.М. Банківські операції: Навч. посіб. – К.: УБС НБУ: Знання, 2010. – 390 с.

5. Сыч О.А., Мицишин И.Р. Финансовая безопасность банковской системы Украины / О.А. Сич, И.Р. Мицишин // Collection of scientific articles of International Scientific Conference «Matters of relevance in economy, law and studies in 2013» (Kaunas, 6 march 2013). – Kaunas, 2013. – P. 182-185.
6. Аналітичний огляд банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bankografo.com>.
7. Офіційний сайт Креді Агріколь Банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://credit-agricole.ua/>
8. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Доступ до ресурсу: <http://www.bank.gov.ua>
9. Офіційний сайт Райффайзен Банку Аваль [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.aval.ua/>
10. Офіційний сайт УкрСиббанку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrsibbank.com/>
11. Рейтинг банків України 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kriza.com.ua/>

Костяк В.М.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

ДЕПОЗИТНАЯ ПОЛИТИКА КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье исследована сущность формирования и реализации депозитной политики коммерческих банков. Проанализирована динамика и структура депозитных операций банков Украины. Определено экономическую сущность депозитной политики в современных экономических условиях, как для банков, так и для основной группы потребителей этих банковских продуктов – население. Рассмотрены депозитные продукты нескольких наиболее надежных банков Украины. Предложены мероприятия по совершенствованию депозитной политики банков.

Ключевые слова: политика банка, депозитная политика, привлечение денежных ресурсов, процентная ставка, депозитный портфель, вклад, депозитные продукты, надежность банка.

Kostiak V.I.

Ivan Franko National University of Lviv

THE DEPOSIT POLICY OF COMMERCIAL BANKS OF UKRAINE

Summary

The article examines the essence of the formation and realization of Deposit policy of commercial banks. The article analyses dynamics and structure of the Deposit operations of banks of Ukraine. The economic entity's Deposit policy in the current economic environment for banks and the main group of consumers of these banking products in the population. Deposit products are considered some of the most reliable banks of Ukraine. Proposed measures to improve the Deposit policy of banks.

Keywords: policy of bank, deposit policy, raising money, interest rate, deposit brief-case, deposit, deposit products, reliability of bank.